

з різних університетів, з різних країн. Можна одночасно навчатися в різних місцях, порівнюючи курси між собою. З'являється можливість навчання в кращих навчальних закладах, за найбільш ефективними технологіями, у найбільш кваліфікованих викладачів. Людина може навчатися дистанційно інкогніто, в силу різних причин (вік, стан, посаду, сором'язливість і т.д.). Дистанційне навчання дає можливість отримати освіту інвалідам та людям з різними відхиленнями, що в майбутньому дасть їм можливість влаштуватися на роботу та реалізувати себе [5].

Отже, потреба в формуванні людини майбутнього тисячоліття – це серйозний виклик світовій системі освіти. Наскільки ясно і адекватно ми зможемо визначити і реалізувати нову технологію навчання, і його дистанційні форми, що поліпшують якість і збільшують масовість освіти, настільки продуктивно вітчизняна школа освіти виконає своє історичне замовлення створення в нашій країні нового громадянського суспільства [5].

Список використаної літератури

1. *Машбіц Е.Н.* Психолого-педагогічні проблеми комп'ютеризації навчання / Е.Н. Машбіц. – М. : Педагогіка, 1988. – 187 с.
2. Освітні технології в підготовці фахівців: збірка наукових статей (За підсумками роботи МНПК, Мінськ, 20-21 березня 2003 р.) / Міністерство освіти РБ. Установа освіти РБ. Установа освіти "Мінський державний вищий радіотехнічний коледж". Під ред. Н. А. Цирельчука. – Мн. : МГВРК, 2003. – Ч.5. – 204 с.
3. *Околесов О. П.* Системний підхід до побудови електронного курсу для дистанційного навчання / О.П. Околесов // Педагогіка. – 1999. – № 6. – С. 50 – 56.
4. *Полат Е. С.* Дистанційне навчання: яким йому бути? / Е.С. Полат, А.Є. Петров // Педагогіка. – 1999. – № 7. – С. 29 – 34.
5. *Підкасистий П.І.* Тищенко О.Б. Комп'ютерні технології в системі дистанційного навчання / П. І. Підкасистий, О. Б. Тищенко // Педагогіка. – 2000. – №5. – С. 7 – 12.

Олександр Хребтов

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ДИСТАНЦІЙНОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ У ВИЩІЙ ШКОЛІ

Економічні, політичні і соціальні зміни, які відбуваються в Україні, зумовлюють необхідність прискорення реформування системи освіти.

Перш за все це стосується задоволення освітніх потреб громадян протягом всього життя, забезпечення доступу до освітньої і професійної підготовки всіх, хто має необхідні здібності і адекватну підготовку.

Тому, передбачено запровадження у навчально-виховний процес новітніх педагогічних технологій та науково-методичних досягнень, створення нової системи інформаційного забезпечення освіти, входження України у міжнародну систему комп'ютерної інформації.

Найбільш ефективному рішенню вказаних проблем сприяє дистанційне навчання, тому запропонована тема є актуальною.

Метою даної статті є виклад результатів дослідження шляхів і форм, організаційних, психолого-педагогічних особливостей організації і проведення дистанційної форми навчання для системи вищої освіти України.

Дистанційне навчання є однією з нових реальностей сучасної освіти. І відразу виникає гостра потреба у вивченні психологічного комфорту всіх учасників даного навчання. У зв'язку з прийняттям нових стандартів освіти з'явилося і нове дистанційне освітнє середовище.

Про актуальність обраної проблеми дослідження психолого-педагогічних особливостей переконливо свідчить значне підвищення ролі і статусу дистанційної форми навчання при введенні кредитно-модульної технології навчання (за стандартами ECTS), згідно з якими співвідношення обсягів аудиторної та самостійної роботи студентів у кредиті має становити не вітчизняне традиційне 3:2 (60% часу відводиться на аудиторні заняття, 40% — на самостійну роботу студентів), а встановлене Болонською системою – 1:2. Посилення ролі дистанційного навчання під час самостійної роботи студентів означає сутнісно нову організацію освітнього процесу у ВНЗ. Передусім він повинен вибудовуватися таким чином, щоб формувати і розвивати творчі здібності майбутнього фахівця, уможливити його здатність до високопрофесійної інноваційної самодіяльності, тому дистанційна форма навчання беззаперечно важлива в сучасних умовах і має власні особливості.

Характерними рисами такого навчання є:

- гнучкість – студенти, слухачі, що одержують дистанційну освіту, в основному, не ведуть регулярних занять, а навчаються у зручний для себе час та у зручному місці;

- модульність – в основу програми дистанційної освіти покладається модульний принцип; кожний окремих курс створює цілісне уявлення про окрему предметну область, що дозволяє з набору незалежних курсів – модулів сформувати навчальну програму, що відповідає індивідуальним чи груповим потребам;

- паралельність – навчання здійснюється одночасно з професійною діяльністю (або з навчанням за іншим напрямком), тобто без відриву від виробництва або іншого виду діяльності;

- велика аудиторія – одночасне звернення до багатьох джерел навчальної інформації великої кількості учнів, студентів та слухачів, спілкування за допомогою телекомунікаційного зв'язку студентів між собою та з викладачами;

- економічність – ефективне використання навчальних площ та технічних засобів, концентроване і уніфіковане подання інформації, використання і розвиток комп'ютерного моделювання повинні призвести до зниження витрат на підготовку фахівців;

- технологічність – використання в навчальному процесі нових досягнень інформаційних технологій, які сприяють входженню людини у світовий інформаційний простір.

На думку Холмберга (1995), «немає жодних очевидних вказівок на те, що дистанційних учнів потрібно розглядати як однорідну групу». Однак у багатьох дистанційних учнів дійсно є подібні соціально - демографічні характеристики, які часто давали підстави для опису « типового » дистанційного студента вищого навчального закладу. Характеристики, що включаються до таких

опис, варіювалися, але, загалом, відбилися в деякому поєднанні соціально-демографічних змінних, таких як: вік, стать, національна приналежність, обмежена працездатність, місце проживання та соціальна роль.

На нашу думку, наявні в даний час форми дистанційного навчання в найбільшій мірою підходить дорослим, які отримують додаткову освіту або проходять перепідготовку, але при певному доопрацюванні програм і робочих програм за змістом навчання з урахуванням сучасних вимог абсолютно можливо і навчання студентів університету про що свідчать переконливі результати нашого дослідження

Становлення цілісності інтелекту - процес багаторічний і суперечливий. Б.Г. Ананьєв відзначав, що провідну роль у цьому процесі відіграє освіта (обсяг засвоєних знань) і навчання (діяльність по засвоєнню знань, умінь і навичок). В результаті проведених комплексних досліджень Б.Г. Ананьєв прийшов до важливого висновку: у ході розвитку дорослої людини має місце зростання ступеня навченості.

У зарубіжній психології проблема переривання традиційного дистанційного навчання визнається всіма і вивчається досить активно. Фактором, найбільшою мірою впливає на рішення учнів продовжити або перервати дистанційне навчання виявилася задоволеність спілкуванням з викладачем. У дослідженні Каскеллі, Денехера і Прунелла, було виявлено, що контакт з викладачем учням необхідний не тільки для прояснення незрозумілих навчальних тем, але і для підтримки мотивації до навчання і співпраці з однокурсниками.

Таким чином, не тільки недостатнє спілкування з викладачем впливає на появу бажання кинути дистанційне навчання, істотним є обмежене спілкування з однокурсниками.

У дослідженні Г. Астляйтнера і А. Сіндлера, проведеному в 1999 році, було виявлено, що, незважаючи на те, що всі учні були задоволені змістовним наповненням дистанційного курсу, головними недоліками дистанційного навчання вони вважали недолік емоційних контактів з однокурсниками і неможливість обговорити емоційні проблеми.

За результатами проведених досліджень, деякі західні дослідники спробували запропонувати певні механізми вирішення даної проблеми. Дж. Келлер в 1997 році запропонував перебудувати процес викладання з опорою на модель ARCS – Attention – Relevance – Confidence – Satisfaction (увага, значимість, впевненість, задоволеність).

Дистанційне навчання в Європі набуло інтенсивного розвитку на початку 70-х років минулого століття і пов'язане зі створенням низки відкритих університетів (університетів дистанційної освіти). Нині кожна європейська країна має групу навчальних закладів, що реалізують дистанційні програми.

Методики такого навчання досить добре відпрацьовані. Значний інтерес викликають програми навчання із застосуванням нових інформаційних технологій – технології опосередкованого активного спілкування викладачів зі студентами з використанням телекомунікаційного зв'язку та методології індивідуальної роботи студентів з навчальним матеріалом, представленим у електронному вигляді.

Інформаційні технології є важливим інструментом покращення якості освіти, оскільки дозволяють необмежено розширити доступ до інформації, урізноманітнюють технології, тощо. Застосування інформаційних технологій

докорінно змінює роль і місце педагога та учня в системі «учитель – викладач – інформаційна система – учень і студент». Інформаційні навчальні технології – це не просто зв'язна ланка між учителем та учнем, вони сприяють особистісно зорієнтованому підходу в навчанні.

Розвиток дистанційного навчання в Україні почав прискорюватися з ухваленням Законів «Про Національну програму інформатизації», «Положення про дистанційне навчання» та впровадженням кредитно-модульної системи навчання.

Ці документи передбачають розвиток освіти на основі нових прогресивних концепцій, впровадження в навчально-виховний процес новітніх педагогічних технологій і науково-методичних досягнень, створення нової системи інформаційного забезпечення освіти, входження України в трансконтинентальну систему комп'ютерної інформації.

При створенні системи дистанційної освіти необхідно у повному обсязі використати накопичений у вищій школі України науково-методичний потенціал, інформаційні ресурси та технології, досвід у здійсненні дистанційного навчання, існуючу спеціалізовану телекомунікаційну інфраструктуру та мережу вищих навчальних закладів України. При цьому потрібно забезпечити ефективне об'єднання зусиль Українського центру дистанційної освіти, вищих навчальних закладів та інших освітніх установ і організацій.

В Україні створена така система дистанційної освіти, яка реалізує наступні принципи:

- безперервність – забезпечення в дистанційній освіті всіх рівнів, які прийняті в системі безперервної освіти в Україні: початкової, загальної середньої, професійної підготовки, вищої, додаткової, післядипломної освіти;
- демократизація – надання рівних можливостей всім закладам освіти у рішенні нормативно-правових, навчально-методичних, фінансово-економічних питань;
- інтеграція – створення віртуальної електронної бібліотеки навчальних дистанційних курсів, банків даних та баз знань із захистом авторських прав;
- глобалізація – відкритість інформаційних ресурсів та організація, навчальних процесів з використанням телекомунікаційних мереж, включаючи мережу української академії наук; не перешкоджати самостійній діяльності навчальних закладів і сприяти розвитку різноманітних форм дистанційної освіти, що забезпечують державні стандарти освіти.

Система дистанційної освіти має ряд переваг і значно розширює коло потенційних студентів. Одержати освіту дистанційно має можливість молодь, яка не може поєднувати навчання з роботою або проживає у віддаленій від обласних центрів місцевості; військовослужбовці, керівники, бізнесмени або студенти, що бажають паралельно одержати освіту. Дистанційна форма навчання підходить майже всім, тому що дає можливість гармонійно поєднувати навчання та повсякденне життя.

Більш широкому розгортанню дистанційного навчання сприяє кредитно-модульна система, де самостійна робота студентів є провідною.

В наш час дистанційне навчання стає одним з пріоритетних напрямків діяльності багатьох університетів.

Основними видами навчальних занять при дистанційному навчанні в процесі кредитно-модульного навчання є: лекція, семінар, практичні заняття, лабораторні заняття, консультації. Усі названі види занять ґрунтуються на самостійному вивченні навчального матеріалу. Самостійне вивчення передбачає використання навчальних дистанційних курсів, які студент отримує через Інтернет або на іншому носії інформації (флеш-карта) [1].

Отже, інтерес до системи дистанційного навчання зростає, і з часом (за прогнозами аналітиків – до 2017 року) понад 70% - більшість освітніх установ зосередять свої зусилля саме на дистанційній формі освіти. І, започаткована в університетах робота по створенню курсів ДН, вже за декілька років змінить традицію – дарувати книгу, на традицію – дарувати пароль реєстрації на освітньому порталі.

Підводячи підсумки, слід ще раз відзначити, що створення системи дистанційної освіти в Україні забезпечить:

- розширення кола споживачів освітніх послуг;
- підвищення якості навчання слухачів, студентів і школярів незалежно від їхнього місцезнаходження;
- створення додаткових робочих місць для громадян України;
- створення спеціальних курсів ДН, які спрямовані на підвищення кваліфікації і перепідготовку кадрів;
- створення програм і курсів психологічної підтримки;
- можливість одержання освіти за українськими програмами громадянам зарубіжних країн;
- реалізацію системи безперервної освіти «через все життя»;
- індивідуалізацію навчання при масовості освіти.

Саме на ці перспективи вказує Концепція розвитку дистанційної освіти в Україні.

Список використаної літератури

1. Андреев А.А. Введение в дистанционное обучение. // Компьютеры в учебном процессе. / А.А. Андреев. – М.: Интерсоциоинформ, 1998. №2. – С. 25- 68.
2. Андреев А.А. Дидактические основы дистанционного обучения в высших учебных заведениях: Дисс ... д-ра пед. наук: 13.00.02 / МГУЭСИ / А.А. Андреев – М. 1999. – 289 с.
3. Аханян А.А. Теория и практика становления дистанционного педагогического образования: Дис... д-ра пед. наук: 13.00.08. / А.А. Аханян. – М., 2001. – 439 с.
4. Концепція розвитку дистанційної освіти в Україні [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.osvita.org.ua/distance/pravo/00.html>
5. Положення про дистанційне навчання [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0464-04>
6. Нормативні документи з дистанційного навчання : зб. док. / уклад. : М. А. Семенов. – Луганськ : Альма-матер, 2005. – 53 с.
7. Татарчук Г.М. Институционализация дистанционного обучения: социологический аспект // Образование. – 2000. – № 1. – С. 63-72.
8. Хмель О. В. Психолого-педагогічні особливості системи дистанційного навчання / О. В. Хмель // Вісн. Луган. нац. пед. ун-ту імені Тараса Шевченка. – 2005. – № 11. – С. 181 – 190.